Образ Ярослава Мудрого (за п’єсою «Ярослав Мудрий»). 11 клас

Коли розпочалася Велика Вітчизняна війна, Іван Кочерга, якому було 60 років, виїхав до Уфи. Тут письменник дуже багато працював для загальної справи перемоги над фашистами: редагував газету «Література і мистецтво», писав драматичні твори, присвячені боротьбі з ворогом, вів наукову роботу. Думками письменник линув до Києва — столиці України, до свого народу. У 1944 році І. Кочерга повертається до визволеного Києва і захоплено працює над драмою «Ярослав Мудрий». Наче вітаючи після повернення до рідного дому дорогий йому Київ, драматург пише: «Хто вип'є раз дніпрової води, тому ніколи Київ не забути, хоч би в яку забрався далечінь».

Князь Ярослав зображений у п'єсі як палкий патріот, який живе турботами про рідну землю. Дбаючи про інтереси Вітчизни, він «зазнав тяжких трудів» у «боях кривавих ісполчився». Мета діяльності Ярослава — утвердження єдності й могутності Руської держави, миру й спокою; він прагне до того, щоб жила віками «в трудах і битвах викована Русь». Він не відає інших скарбів, «ніж мирний труд і щастя в мирнім домі».

Одним із найважливіших конфліктів драми, в якому розкриваються патріотичні почуття Ярослава, є його боротьба проти засилля варягів. Він із сарказмом називає варягів, предків Інгігерди, найманцями, готовими перекинутися до ворога, якщо той давав «за меч дорожче». Ярослав добре розумів: варяги мали намір за допомогою інтриг і чвар прибрати до рук Русь. Він із болем і жалем, образою й гнівом у душі слухає, як Інгігерда називає руські міста по-варязьки чи намагається твердити про «вищість» варягів. Коли княгиня кидає Ярославу докір, що в нього кров руської жінки-рабині, він схвильовано відповідає їй:

З усіх небесних благ
Найвищим благом кров я цю вважаю,
Бо є з народом вірний мій зв'язок,
Мені не треба пишних тих казок,
Що предків нам шукають десь за морем,
Народ мій тут, на рідних цих просторах,
Від Києва до Ладоги живе.
І не заброд Ісландії суворих, —
Мене своїм він предком назове!

Так, Ярослав — мудрий політичний діяч. Для нього «раніш закон, а потім благодать». Звичайно, зміст цього князевого висловлювання багатозначний. Для Ярослава як володаря держави це — думка про необхідність безвідмовного підкорення народу князеві і боярам, виправдання суворих заходів, які він застосував у боротьбі за зміцнення своєї влади. Для Ярослава як творця першого на Русі збірника законів «Руська правда» це — обстоювання потреби суворої законності. Для Ярослава ж як патріота, борця за «мир і труд» це — думка про вірність Батьківщині, про перевагу державних інтересів над

особистими, про те, що мир і щастя можна здобути лише в напруженій боротьбі. У цьому останньому значенні вислів звучить як основний мотив драми.

Забуваючи про себе, Ярослав турбується про інтереси держави. Зворушують нас його слова:

…Легко то мені
Цю хвору ногу підіймати в стрем'я
І їздити старому на коні?
Переслідуючи «крамолу і лукавство», він рішуче виступає навіть проти найближчих родичів і карає їх. Йому жаль віддавати кохану дочку в далекий край, але й залишити її тут із Гаральдом він не може, бо це дало б зброю в руки Інгігерді, варягам. Для нього найбільшою втіхою є те, що руська держава знов зібрана, єдина і міцна. Ярослав будував міста, палати, дбав про переписування книг, про розвиток освіти, культури. Утверджуючи законність на Русі, створив перший збірник законів «Руська правда». Як полководець «залізними полками всім ворогам дороги заградив».

Характер головного героя драми складний і суперечливий. Ярослав — патріот, який сумлінно служив Вітчизні і рятував її в тяжкі часи, дбав про мир і спокій на Русі. Разом з тим він, глава феодальної держави, був виразником і охоронцем інтересів панівного класу й не міг «ствердити в житті правди».

Його любив і поважав народ. Ось до Києва таємно, остерігаючись давнього гніву Ярослава, прибуває Журейко, щоб забрати із собою Милушу й спільно шукати кращої долі. Випадково він чує державні роздуми Ярослава й відзначає про себе:

…Як вірний буде він народу,
То зрештою натрапить вірну путь.
Йому близькі й зрозумілі такі думки князя:

Здолав
Я ворогів не для своєї слави,
А щоб з'єднати Руською державу
І запровести спокій на землі.
Хоч Ярослав і переслідує Журейка, але той повністю схвалює боротьбу князя за єдність держави, за «спокій на землі» й підтримує його.

У п'єсі весь час стикаються два напрями діяльності Ярослава — бойовий і мирнобудівничий. Князь прагне мирної праці й правди, але має все життя воювати, захищаючи Вітчизну. Ярослав — творець «Руської правди», але, зважаючи на певні політичні обставини, сам порушує проголошені закони.

Драма «Ярослав Мудрий» зігріта високими патріотичними почуттями автора. Давній Київ немовби перегукувався з Києвом 1941—1943 років, що оборонявся і звільнився від фашистської неволі.

Злободенною для часів війни була й інша проблема, розв'язана в драмі. Гітлерівці, напавши на нашу країну, по-блюзнірському намагалися обгрунтувати свої «права» на слов'янські землі за допомогою псевдонаукової «теорії» про варязьке походження Київської Русі: варяги, мовляв, поклали початок Київській державі і принесли туди свої порядки, а фашисти, які вважали себе представниками нордичної раси, ідуть шляхом своїх предків. Автор у п'єсі рішуче спростував вигадки про варязьке походження Київської Русі, переконливо показав, що варяги були лише жадібними до наживи найманцями, а справжніми творцями і господарями Київської держави були русичі.